

Alma / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Alma / hekaýa ALMA

Ol sallanyp lowurdap duran gyzyl almalary synlap, hezil edip güldi. Diñe bir gülmegem däl, hut bagtyýar boldy. Hawa, hut şeýle. Ol niçe ýyllar yhlas siñdirdi şu alma agajyny ýetişdirmek üçin, näçe der dökdi ondan, ynha, şu günki ýaly ilkinji gezek bol hasyl almak üçin. Ol ömründe ilkinji gezek öz zähmetiniň hakyky miwesini görüpdi. Hawa, hawa, hakyku miwesini. Hanha, sallanyp dur-a gözüne söweýin gyzyl almalar! Ýolmaga dagy dözer ýaly däl. Özem, tüweleme, şeýle hasyllý welin, boýy kelte alma agajy aşak egrelip, ýere degeýin-degeýin diýýär. Şol bir düýp agaja yhlas baryn-a siñdirip bilipdir. Gijirägem bolsa, garaz, düşünipdir agaja-da edil çaga ýaly ideg gerekdigine, bu bir tebigatyň kanuny ahyryn – janly zada ideg gerek. Suw gerek, ýylylyk gerek, mähir gerek. Hawa, öz eli bilen ýetişdiren alma agajyny synlap duran adam doğrudanam, bagtyýardy. Onuň ýygыrt atan ýüzünde, nury öcüşen gözlerinde şatlyk alamatlary uçganaklaýardy.

Aslyýetinde ol döredijilik adamsy. Ol ýazyjy. Ömrüni ýazyjylyk edip geçiren adam. Aýdyşlaryna görä, özünü bileli bări ýazyp ýörmüş. Ýazyjylyk onuň maňlaýyna ýazylypmış. Kiçiliginden galamyny elinden düşürenokmyşyn. Il-gün haýran galypdyr. «Bäh, tüweleme, ýaşam bolsa galam ýöredişi erbet däl ýaly-la. Beýle yhlas ediberse mundan üýtgeşik bir zat çykaýmagam ahmal» diýşip, onuň ýazan zatlatyny okap, başlaryny ýaýkapdyrlar.

Soň ol uly-uly okuwlarda okapdyr. Ýazmasynam dowam etdiripdir. Indi ol hem ýazýardy, hemem galyň-galyň kitaplary okaýardy. Ynanar ýaly däp – onuň bütin ömri ýazmak hem okamak bilen geçipdir. Onuň ýazan kitaplaram, okaýan kitaplaram öye syganokmyşyn. Şeýdip, ol çal saç gojalyga ýetdi. Ýone şonda-da dek oturmady – ýazdy. Ýazdy hem okady. Ýene-de tom-tom kitaplar çykartdy. Eline düşen islendik kitabam ol edil ýone çigit çigitlän ýaly edip okady. Onsoň, şeýle okumış ýazyjy

bolandoň, her kim onuň ýanyna maslahata barýar. Her niçigem bolsa, köp bilyän adam-da. Heý şonça kitap okabam zat bilmän bormy? Edil ýöne şänik döwen ýaly eder. Sorag berip ýetişseň, jogaby nagtdyr. Taryh bolsun, o dünýe-bu dünýe gürrüňi bolsun, asman giňişligi bolsun, adam häsiýeti bolsun, tapawudy ýok, näme sorasaň bilip durandyr.

Hawa, ýaşlygyndan galama ýapyşyp, ylhamy joşup ýaşan adam ýaza-ýaza, okaý-okaý garrylyga ýetipdir. Ömrüni öýdejik, dar otagyň içinden hiç ýere çykman oturyp işläpdir. Dogry, penjireden käwagt bir garapdyr daşaryk, syn edipdir howa ýagdaýna – gün çykýarmy, ýagyş ýagýarmy, şemalmy, garaz, gyzyklanypdyr, töwerek-daş bilenem. Ýöne bende, esasan, öýdeçiräk bolupdyr. Şol darajyk jaýda-da pikire batyp, oýlanyp geljekki eseri hyýalynda janlandyryp, hyýalynda-da alyslara syáhat edipdir, dürli häsiýetdäki adamlary dürli ýagdaýda, dürli häsiýetde suratlandyrypdyr. Garaz, hemise öz-özi bilen bolupdyr. Öz-özi bilen gürleşipdir, jedelleşipdir, maslahatlaşypdyr, degişipdir.

Ýöne adamyňam ýüregi daşdan däl. Ýalñyzlyga-da çydamak gerek. Ynha, goja-da şeýle ýagdaýa düşüpdir ~ ýaz-ha-ýazlykdan ýaňa onuň ýüregi gysyp başlapdyr. Birtüýsli, düşündirmesi kyn ýagdaýda ýüregin howul düşüp başlapdyr.

Ömrüni öýüň biş-düsi bilen gümra bolan Keýik eje, ýazyjynyň ýanýoldaşy, bir gezek çal saç adamsyna käyinipdir: «Heý-de bir ömrüni dört diwaryň arasynda geçirmek bormy? Çyk ahyryn senem il arasyna. Dem alyp gör ýalançyň howasyndan. Tomaşa et, Taňrynyň ynsana bagış eden eşretlerine – daglaryna, düzlerine, deňzine derýasyna. Sypalap ýör ýap-ýaşyl oty, ezilip gör ahyryn senem sil-ýagyşa!»

«Sen maňa akyl öwretme! Men bilyän näme etmelidigini» diýip, ýazyjy şeýle pursatlarda aýalyndan gaty gorerde. – «Adamlar meň ýazan kitaplarymdan ylham alyp ýasaýarlar. Men kitaplarymda olara durmuş gurmaga kömek edýän... Sen nämä düşünýäň. Otur-da gap-çanagyň bilen bol-da...»

Ol alma agajynyň aşagynda arkan ýatyşyna, geçmişi ýatlap, uludn bir demini aldy: «Wah, görgülim, şol gap-çanakdan gözü açylman gitdi-dä, Keýkijäm... Iñirdäp ýüregiňe düşse-de, dirije

adamdy-da pahyr. Keýwanyň-da, garaz... Wah, şu wagt ol edil ýöne birsalymjyk direläge-de gelipjik şu alma agajyny bir synlapjyk gitsedi, nähili begenerdi görgüli. «Be-ä, senem peýdaly iş bitirip biljek ekeniň-ow» diýip, jak-jaklap gülerdi biçäre. Haýp, ýöne ol meniň ýetişdiren alma agajymy görenok-da. Wah, görenok-da! Ol görgüli: «Bir kitap ýazanyňdan bir ağaç ekeniň gowy. Agaja seretseň hasyl berýär, ondan ne peýda bar... Seň kitaplaň adamlara ýöne bir güýmenje bolaýmasa başga nämä ýarasyn?» diýerdi. Men bolsa gaharlanan bolup: «Ol kitaplarda akyl bar, dürdäne pikir bar» diýerdim. Keýkije-de näme, öz diýenine tutdurardy: «Wah, men seniň akylyňa belet-le. Bütin ömrüme bile-bile gelýän. Sana menden belet adam barmy? Bir ýeriňde bir şygyrdy bolsa, men belet ahyryn... Näme, eliňe galam alanyň bilen üýtgesik akyl gelýändir öýdýäňmi? Allanyň beren akylydyr-da...»

Edil şol wagt ýokardan alma sapagyndan üzülip, onuň edil maňlaýyna patlap degdi. Ol ukudan oýanan ýaly tisginip gitdi. Soňam edil gapdaljygynä tigirlenip ýatan gyzyl alma gözü düşüp, keýpihon ýylgyrdy. Üýtgesik pikir oýuna geldi: «Beh, beýik Nýutonam alma agajynyň aşagyndaka depesinden alma gaçyp uly açыş edipdir. Hawa-hawa, hut şeýle. Gowy ýadyma düşäýdi. Şol alma patlap maňlaýyna degipdirem, bütin dünýä meşhur bolupdyr. Nämemiş, ýeriň dartyş güýji barmış. Ýogsa-da ýokardan gaçan zat ýere düşer-dä... Asmana uçup gitmez ahyryn... Açыş bolaýsyny. Her hili bagty getiren bar-da dünýäde...» Onuň birden içi gülüp başlady: «Beh, menem birden meşhur bolaýsam! Şu alma ýone ýere gaçan däldir kelläme... Özem gyzyl alma... Kellä üýtgesik bir pikir geläýmegem ahmal-how... Belkäm, ilde ýok açыsy ederin...»

Ol gapdalynda tigirlenip ýatan gyzyl alma elini ýetirip, ony emaý bilen edil maňlaýynyň üstünde goýdy. Soňam gymyldaman ýatdy. Pikir etdi. Ýone, içigar galmyş, pikir eder ýalymy näme ~ terje almanyň ysy janyňy alyp barýar ahyryn. Edil ýone behişdi miwäň bar-da! Şeýle almany ýetişdireniňe ynanar ýaly däl!

Birdenem şemal turdy. Ol ýuwaş-ýuwaşdan güýçlenip başlady. Alma agajynyň aşagynda hezil edip ýatan goja ýazyjynyň üstüne

bir, iki, üç... Soň has köpelip, bir-birden alma gaçyp başlady. Şemal güýçlendem welin, ýöne patyrda beräýdi. Göz açyp-ýumasy salymda gojanyň üsti almadan dolaýdy. Agajy kimdir biri bar güýji bilen silkeleyäne çalym edýärdi. Şeýdibem gyzyl, owadan, sysy janyňy lerezana getirýän almalar onuň üstüne döküle-döküle keýpden çykdylar. Goja bolsa almalaryň aşagynda serlip ýatyşyna hezil edip gülýärdi. Ol hiç haçan şeýle ýürekden gülmändi. Gülmekden ýaňa onuň gözlerine ýaş aýlandy.

Birdenem ol dymdy. Şemalam tapba kesildi. Daş-töwerege ümsümlik aralaşdy. Gyzyl almalara gömlüp ýatan goja ýazyjy edil hazır gözlerini bir nokada dikip, oý-pikire beslenip ýatan bagtyýar bir adama çalym edýärdi.

Ol her elinde bir gyzyl almany pugta gysyp, öz ýetişdirenen ýeke-täk agajynyň, alma agajynyň aşagynda gymyldaman ýatyrda. Onuň ruhy ynjalyk tapana meñzeýärdi...

Ýazmyrat ŞADURDYÝEW. Hekaýalar